

Nytt på www.norrland.info:
DAGLIG NYHETSSERVICE

NORRLÄNSK TIDSKRIFT

Organ för Norrlandsförbundet
Nr 3/2005, årgång 53
Pris 40 kr

HAN ÄR OLJANS STÖRSTE FIENDE

Per Carstedt kämpar för alternativa bränslen

NT:s KONFERENSGUIDE

Risikkapital

– FÖRETAG KRITISKA MOT SNÅLA INVESTERARE

**Delsboföretag
världsledande**

Sidan 20–21

**Göteborgsprojekt gav
nya Ragundabor**

Sidan 24–25

**Ger kommunernas
kampanjer resultat?**

Sidan 26–27

"Om du har en groda i en kastrull och höjer temperaturen sakta med en grad i taget så märker den inget förrän den kokar. Så fungerar klimatförändringen." Per Carstedt ger oss en biologilektion.

Per Carstedt:

Han ska få oss att slopa oljan

Per Carstedt lämnade Silicon Valley i Kalifornien för att bli bilhandlare i Örnsköldsvik. Det han fruktade mest var pratet om "Dövik" och "brain-drain" som stod för avfolkning och uppgivenhet.

Nu leder han regionens kamp för att ställa om världens energiförbrukning. Bilbränslet ska bli förnyelsebart och därför har han fått utmärkelsen Norrlandsbjörnen.

Den som träffat Per Carstedt några gånger kan nog inse att han är som klippt och skuren för sitt uppdrag. Han ska påverka politiker och näringsliv att göra något så omfattande och svårt som att byta ut oljan.

Sättet att argumentera för bibränsle är svårt att värja sig emot. Karl'n brinner som en fyrbåk. Om han hade varit pingstpastor så skulle förmodligen Norrländsk Tidskrifts reportageteam ha varit döpta innan tidningen gick i tryck. Nu är vi i stället rätt säkra på att nästa gång vi bytt bilmodell kommer den att köras på "biofuel".

Per Carstedt är en av pionjärerna, eldsjälarna och ägarna i den industri som utvecklar

teknik för utvinning av etanol ur cellulosa. Ett stort engagemang i Västernorrland och Västerbotten, där testanläggningen Etanol-piloten är spjutspetsen, har gjort Bio Fuel Region till ett begrepp. I utvecklingen ligger också att kunna använda biprodukten lignin i kraftvärmeverk.

Det finns anledning för världen att vända blickarna mot Örnsköldsvik och de båda Norrlandslänen.

INBJUDEN TILL KINA

Internationella besöksdelegationer är vardagsmat och åtminstone tidigare har det i verksamheten gått att spåra viss frustration över att inte få arbeta i lugn och ro. Men i

nästa steg ska den nya tekniken och kunskaperna säljas och de inblandade är mycket väl medvetna om hur viktigt det är att redan initialt knyta de rätta kontakterna med länder som kommer att stå inför gigantiska utmaningar på energiområdet. Som ett led i detta har Per Carstedt i höst varit en av huvudtalarna vid ett stort energiseminarium i Kina, inbjuden av den kinesiska regeringen.

Varför är det så viktigt att lämna oljan?

– De sista 150 åren har vi hämtat kol och olja ur jordens inre för att skapa det moderna samhället. Vi förbränner de fossila bränslena i så snabb takt att mängden koldioxid i atmosfären blir så mycket högre än tidigare.

Värmen kapslas in och vi får klimatförändringar. Till och med Bush har erkänt att vi påverkas. Takten på ökningen är dramatisk.

Är det så farligt då?

– Klimatfrågan kommer att förändra förutsättningarna för mänskligt liv, var du än bor. Vi har haft den största torkan i Spanien och Portugal på hundra år. Indien har haft regn som man inte sett maken till. För några år sedan dog 12 000 fransmän av den enorma hettan. Tromber kommer oftare och är starkare. Det otäcka är att reaktionerna beror på utsläpp vi gjorde för 30 år sedan. Jordens yta är täckt av stora hav vars djup är som kylelement. Det tar lång tid att värma upp de stora

djupen, men nu är det som ett tåg börjat rulla, enorma krafter är i rörelse.

Hur blev du så engagerad?

– Personlig läggning gör att jag intresserar mig för internationella frågor och jag har rest mycket. Men det var Riokonferensen 1992 som betydde en stor förändring för mig. Jag var inte där själv, men fick avgörande insikter av vad som kom fram. Jag hade trott att katalysatorer i bilar löst problemen med utsläpp och att det inte gick att hacka på bilarna längre. Rio fick mig att förstå att det inte alls var så enkelt. Hela tänkesättet om ”sustainability” (uthållighet, reds. anm.) kom över mig då.

Långt innan dess, 1980, hade öviksbon Per

Carstedt tillsammans med sin dåvarande flickvän (de är gifta nu) lämnat Sverige för äventyr, upplevelser och karriär utomlands. Hans mormors släkt hade utvandrat till Brasilien vid förra sekelskiftet och han var nyfiken på den spännande samhällsutveckling som på 1970- och 80-talen gjorde landet omtalat. Dessutom hade han i resväskan ett projektarbete för Volvo. När han lärt sig portugisiska och börjat trivas dök nya möjligheter upp. Mest intressant var att få bygga upp en ny marknadsorganisation för svenska Aga.

Det blev fyra år i Sydamerika innan en annan dröm kunde förverkligas. Per Carstedt for till Berkeley University i San Francisco och läste in en magisterexamen i ➔

"Det var två grodor som simmade i en hink med mjölk där det var för högt för att ta sig ur. Den ena grodan tyckte det var meningslöst, gav upp och dog. Den andra fortsatte att simma och simma och simma, runt runt. Till slut var det smör i hinken och grodan kunde klättra över kanten. Sensmoral: ibland vet man inte exakt vad den slutliga lösningen blir."

”Örnsköldsvik fanns ju inte på radarskärmen för mig. Sedan bestämde vi oss för att prova i två år. De har nu blivit 19. Det går aldrig som man tänkt, men jag ångrar inte en sekund.”

➔ business administration. Det gav honom sedan chansen att nästla sig in i företaget Apple som börjat tillverka datorer. Då var – hur märkligt det än kan låta i dag – datorerna oftast inget annat än skrivredskap och var definitivt inte var mans egendom. Det perspektivet använder sig Per Carstedt av i dag när han ska prata om förändring. Ingen kan veta med säkerhet vad som väntar bakom nästa krök, men det finns många möjligheter.

HANS FARS SISTA ÖNSKAN

Varför lämnade du en lovande karriär i Kalifornien?

– Min pappa blev sjuk. Han hade hållit familjeföretaget Carstedts Bil vid liv de sista tio åren med en högsta önskan, att någon av jag, min syster eller bror skulle ta över. Vi lugnade honom och sa att han inte behövde oroa sig. Men det är en sak att säga, en annan att göra.

– Örnsköldsvik fanns ju inte på radarskärmen för mig. Men vi väntade vårt första barn, tankarna började mala och vi tänkte i alla fall prova i två år. Det var 1986. De två åren är nu 19 år. Det går aldrig som man tänkt, men jag ångrar inte en sekund.

Så du blev bilhandlare?

– Jo, jag var 30 år och företaget hade 45 anställda. Men jag märkte när jag kom hem efter fyra år i Rio och två år i Kalifornien att epiteten ”Dövik” och ”brain-drain” fanns. Känslan var ett förlorande lag, ett sjunkande skepp. Det går bara inte att acceptera enligt mitt sätt att se.

– Jag engagerade mig som vice ordförande i Handelskammaren för Botniabanan, den överlägset största strukturfrågan vi kunde ta i. Som jag pratar etanol i dag pratade jag Botniabanan då. Folk ville ha flyg, motorvägar och lastbilar. Men jag försökte få folk att se framför sig hur det skulle bli. Vi såg att den här delen av landet måste ha en modern järnväg. Annars är det kört. Det skulle vissa

göra sig lustiga över, den där bilhandlaren som skulle utveckla tåget.

Botniabanan beskrivs ofta som ett enda stort miljöprojekt. När blev du mer miljökampe än bilhandlare?

– De sista sju åtta åren har jag inte gjort annat än ägnat mig åt det här (etanol) och jag skyller det på Janne Lindstedt från Stiftelsen svensk etanolutveckling som ringde i början av 1993. På tv hade Christer Glenning i Trafikmagasinet testat nya Ford Mondeo. Där höll de upp en dunk och sa att bilen också kunde köras på biodrivmedel. Jag hade själv sett det men inte reflekterat. Janne tyckte det var spännande, jag blev nyfiken. Vi satte oss på Carstedts och drack kaffe och pratade. Jag insåg att jag bött i Brasilien i fyra år och kört på etanol. Men där var det ingen miljöfråga. De hade varit så beroende av oljeimporten att lokalproducerad etanol blev ett alternativ, men bara av ekonomiska skäl.

DROG IGÅNG I SMYG

Och då började du lägga ihop pusselbitarna...

– Plötsligt begrep jag också att de höll på med etanol i Övik och hade börjat använda den i bussar. Nu ville man gå över till bilar också. Jag hade ju kört på etanol i Brasilien. I Kalifornien läste jag långa artiklar om begreppet ”zero emission”. Och så hade jag själv bilfirma. Efter samtal hit och dit inom Ford slutade det med att vi tog över tre bilar från USA som kunde köras på etanol. Det var ett så kallat ”skunk work”. Fordonsorganisationen visste inget, det var min kontakt Rob Seiter som fixade det. Bilarna fanns inte i Europa utan vi var tvungna att få dispenser från Vägverket och Naturvårdsverket för att slippa krocktester. Sedan ordande vi ett stort seminarium i Övik med Anna Lindh som var miljöminister och tog hit 50 bilar. Då hade vi etanolpumpar i Övik och Stockholm. Sedan har det bara rullat på. Jag

tror vi i Sverige har 300 000 flexifuelbilar år 2010. (Innan årsskiftet räknar man med att det i Sverige finns 350 pumpar och nu tillverkar både Saab och Volvo flexifuelbilar, red:s anm.)

BEHÖVS FYRA NYA SAUDIARABIEN

Vägar du tro på det?

– Hmm... Jag läste en konsultrapport från McKinsey 1986 som sa att det år 2000 skulle finnas 1 miljon mobiltelefoner i världen. I dag finns det 700 miljoner mobiler.

Vad bänder med oljan då?

– Vi tar upp 85 miljoner fat olja om dagen, det har ökat med tio procent på fyra år. På de sista 20 åren har vi tagit upp mer olja än vi tagit upp samlat under all tid innan. På de flesta håll faller produktionen. Det finns nu bara tre ställen i världen där den inte gör det: Centralasien, Mellanöstern och Västafrika. Om de ska kompensera det snabba fallet på de andra ställena behövs fyra nya Saudiarabien och sedan fyra nya för att klara ökade behov av energi. Vi har tredubblat befolkningen på de sista 50 åren och de människorna vill också ha bilar. Det går inte. Marknaden börjar förstå det.

RISK FÖR ANARKI

Hur kommer det att märkas?

– Inom tio år, kanske fem år, har priset på olja skenat till 150–200 dollar fatet. Det blir kvotering av olja. Risken är att det blir anarki, mörka krafter kliver fram. Öppna en tidning och nästan allt är kopplat till oljan och klimatförändring, krig har att göra med olja, BNP påverkas av oljepriserna, de värsta översvämningarna, bränderna och så vidare. Det upplevs som separata nyheter, men det har direkt samband. Tony Blair har detta högst upp inom G8 och det är ingen slump. Därför att inom de närmaste åren kommer medvetandet om de här sambanden att tränga igenom till den breda massan och då

”Indianerna ställde sig frågan: Vad är bra för den sjunde generationen? Alltså, vad är bra för barnen? Tänk om vi kunde få in i vårt samhälle att bara tänka två generationer framåt.”

⇒ har vi en helt ny värld.

En ny värld?

– Om fem år har vi en fysisk brist på olja. Och eftersom 98 procent av våra transporter sker med olja så är det – en ny värld.

Går det att få gebör för de här tankarna?

– Vi gillar inte pessimistiska bilder. Vårdsporr i kvällspressen kan vi frotera oss med, men det här är för svårt för oss att ta in. Ingen vill ta på sig ansvaret, det är civilisationens fel. Och när man vill höja dieselskatten med en krona blir det upplopp. Jag träffade en indianhövding som berättade hur indianstammarna gjorde vid stora beslut. Man ställde sig frågan, vad är bra för den sjunde generationen? Alltså vad är bra för barnen? Tänk om vi bara skulle få in i vårt samhälle att tänka två generationer framåt. I dag har vi en genomsnittlig temperaturhöjning på en halv grad. När våra barnbarn ska vara här så får vi räkna med två grader.

”VI SITTER PÅ EN GULDKLIMP”

Hur kan det här inverka på kommunerna i Norrland?

– Vi sitter på toppen av guldklump. Det är en nästan skrämmande potential för regional och industriell utveckling. Se hur danskarna gjorde när Sverige valde att utveckla kärnkraft före vindkraft. De drog den vinnande lotten och har 25 000 människor sysselsatta. De exporterar varken vind eller el, utan anläggningar! Vi har kunskap om fiber, skog, processindustri och styr- och reglerteknik. Nu är detta delvis utsålt till finnarna men det finns möjlighet att fånga upp det igen eftersom vi har 24 av 28 underleverantörer till världsunik anläggning (Etanolfiloten) och vi kan snart få en storskalig produktionsanläggning också.

Finns insikten om detta i Norrlandslänen, tycker du?

– Ja, mycket händer nu. Den energi som finns hos alla människor som jobbar och är engagerade i Bio Fuel Region är fantastisk. Från att ha tänkt domedagstankar börjar man påverka. Men man måste tänka över kommungränserna och se win-win-lösningar. Tyvärr tenderar man ibland att se allt som ett nollsummespel, får grannen något så ska jag också ha.

GJORDE AV MED 150 VISITKORT

Hur får du egen energi att kämpa vidare?

– Det är en fantastisk tillfredsställelse att som i somras delta under fem dagar i Tällberg Forum. Där träffade jag Mary Robinson, Margot Wallström och en massa spännande människor. Fast egentligen skulle jag ha behövt två veckors semester direkt efteråt. Jag gjorde av med 150 visitkort och tyckte ändå att jag tagit med många.

Många som arbetar som du blir utbrända. Har du tänkt på det?

– Det finns de som påminner mig. Risken är att man inte hittar något stopp för hjulen som bara blir större och större. Professorer vid amerikanska universitet har sabbatsår vart sjätte år och åker iväg och bara funderar eller gästföreläser. För mig har Friskis & Svettis varit ett otroligt lyft. Det är medryckande och jag har inte disciplinen att själv ta mig iväg. Jag känner om jag missat några pass.

Vad har du för planer just nu?

– Jag suger på en grej tillsammans med forskare i Sverige, Holland och Brasilien. Vi ska igång med produktion i Afrika som genererar 100 miljoner liter etanol och 7

miljoner jobb. Då kan vi ersätta olja i Europa. Det kan bli tusentals anläggningar. Det skulle dra in 40 miljarder dollar om året till Afrika

”VI KOMMER ATT GÖRA FEL”

Låter som ett jättestor projekt – minst sagt.

– Vi ska ha ett stort möte i Rio i december. I projektet vill jag ha med människor med stor professionell kunskap och integritet. Vi kommer att göra många fel, men vi måste börja någonstans och få förankring i politiska och industriella system. Det gäller att ta hänsyn till jorderosion, hur skogen angrips, vad som händer med grundvatten, boskapsskötsel, barnarbete.

– Låt oss integrera frågorna i ett certifikatsystem, som FSC inom skogen och fair trade för kaffe. Vi måste öppna våra marknader i Europa under förutsättning att vissa kriterier fyllts.

40 miljarder dollar till Afrika, sa du. Låter som en ny värld det också.

– Det är ofattbart att vi inte ser kopplingen mellan terrorism och var jordens resurser finns, det är inte svårt att mobilisera ilska hos folk som är förfördelade. Det gäller bara att utvecklingen sker på ett hållbart sätt.

Lika lätt som det är att få Per Carstedt att prata om förnyelsebar energi, lika svårt är det att få honom att själv skylta på bild. Han understryker att han är glad och hedrad över att få Norrlandsbjörnen, men skulle önska att sakfrågan – övergången till etanol – skulle stå mer i fokus än han själv.

När vi lyckats komma överens om att det ena inte behöver utesluta det andra, först då får fotografen sätta klorna i Carstedt.

TEXT: ANDERS LÖVGREN
FOTO: MICHAEL BERGGREN

FAKTA /Per Carstedt

■ FÖDD: 1956 i Örnsköldsvik.

FAMILJ: Gift med Ingrid, tre barn.

■ UTDRAG UR MOTIVERINGEN TILL PRISET NORRLANDBJÖRNEN: Per Carstedt hör till Sveriges förgrundsgestalter i samhällets omvandling mot en hållbar

utveckling genom att med både ord och handling belysa de hot och möjligheter som finns i denna omställning för kommande generationer. Från 1993 har han varit drivande i den svenska fordonsparakens omställning till biodrivmedel och etanol.

